

בס"ד

שיעורי הגר"א עוזר שליט"א ראש ישיבת אתרי

המתקיימים בבית הכנסת "מאור ישראל", בראנד 18, הר נוף

בענין:

דברי אגדה
לחג השבועות

נמסר בחג השבועות ה'תשע"ה

בש"ק פרשת במדבר **ואחר** השיעור ויחל אי"ה בשעה **5:45** ויהיה בענין:

יחם בלזיה

מנחה ב 5:30

השיעור לעילוי נשמת הרב ר' שלמה ב"ר בן ציון זצ"ל

בברכת שבת שלום

המארגנים

לקבלת השיעורים באימייל יש לכתוב בקשה ל"תמונת עיצוב גרפי": timnal@zahav.net.il

דברי אגדה לחג השבועות

ה נה בדברי חז"ל אלו מצינו את הפתח להבנת הענין, שהרי מבואר שדוד הוא זה ש'העלה' את התפילה - מעשים טובים - לדרגה של תורה - נשמע. ועדיין יש לעיי במשמעותם העמוקה של הדברים.

בעי קר תאריך פטירתו של דוד המלך יש לעיי, שהרי חג השבועות עיתים בה' סיוון עיתים בו' סיוון עיתים בו' סיוון, כמבואר בגמ' (שבת פ"ח) שתלוי לעולם ביום החמישים, וא"כ אימותי הוא יום פטירתו של דוד, הלא כל שנה יכול לצאת שבועות בתאריך אחר. והוא דבר תימה.

וה נה ידועים דברי האגלי טל' בהקדמתו שכתב, "מה ששמעתי מקצת אנשים טועים מדרך השכל... ואמרו כי הלומד ומחדש חידושים ושמה ומתענג בלימודו אי"ז לימוד תורה כ"כ לשמה כמו אם היה לומד בפשיטות שאין לו מהלימוד שום תענוג והוא רק לשם מצוה... ובאמת זה טעות מפורסם, ואדרבה כי זה היא עיקר מצות לימוד תורה להיות שיש ושמה ומתענג בלימודו, ואז דברי תורה נבלעים בדמו..." ומביא שם דברי רש"י בסנהדרין נ"ח. שאין 'דיבוק' אלא ע"י תענוג.

ורוח ה' דיבר בו וכוון לדברי ראשונים כמלאכים, ה"ה רבינו אברהם מן ההר בפירושו לנדרים (מ"ח ע"א) שכתב לבאר אמאי איכא איסור בהשאלת ספרים למודר הנאה הלא מצוות לאו ליהנות ניתנו (ומ"ש מהא דשרי להשאל לו שופר לתקוע בו, דמבואר בר"ה דשרי) וכתב וז"ל, "דלא שייך טעמא דמצוות לאו ניתנו אלא במצווה שהיא תלויה במעשה, שכשאדם עושה אותה אינו מתכוין לדבר הנאה שאינו עושה אותה להנאת גופו אלא לעשות מה שנצטווה מאת ה', אבל מצות לימוד שהוא ענין ציור הלב וידיעת האמת, עיקר הציווי הוא כדי לצייר האמת ולהתענג וליהנות במדע, לשמח לבבו ושכלו, כדכתיב פיקודי ה' ישרים משמחי לב... שעיקר מצוותו היא ההנאה והתענוג במה שמשיג ומבין בלימודו..." עכ"ל.

מבואר מכל הנך רבנותא, דמהות הקשר לתורה הוא קשר של אהבה הנאה ושמחה, וידועים בזה דברי הגר"א במשלי (י"ז פסוק ב) וז"ל, והוא כי עבדים הם העוסקין בתפלה ומצות כרבי חנינא בן דוסא וחביריו והם כעבדים לפני המלך, ובן הוא העוסק בגנוי אוצרות המלך... עכ"ל. כלומר, שהעוסקים בתפילה ומעשים טובים זהו קשר של אדון ועבד, אך קשר של תורה זהו קשר של אב ובן שכולו מלא באהבה ושמחה תמידית. ובה ביאר הגר"ח וואלאזין ז"ל פשט התפילה שאנו אומרים 'השיבנו אבינו לתורתך, וקרבו מלכנו לעבודתך' שיחס של אב הוא כלפי התורה, ויחס של 'מלך' ו'אדון' הוא ביחס לעבודתך, שזה התפילה 'עבודה שבלב' ומעשים טובים, כדברי הגר"א.

מו פלאי בזה דברי רש"י (ומקורם בספרי) שכתב (דברים ו, ז) 'ושננתם לבניך' - אלו התלמידים מצינו בכל מקום שהתלמידים קרויים בנים שנאמר בנים אתם לה' אלהיכם... עכ"ל. כלומר, שהמקור לכך דתלמיד חשוב כבן הוא מהא דקורא לן הקב"ה בנים, והוא לימדנו תורה בסני, וזהו דבר מופלא - בו מבואר כש"נ לעיל, שיחס הקב"ה וישראל כאב ובן הוא בענין לימוד התורה.

ובא מ'ת שדברים אלו מפורשים בספרי (ואתחנן), וז"ל, "לפי שהוא אומר ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך, איני יודע

ב תבו התוס' בחגיגה (י"ז. - ד"ה אף) וז"ל, "בירושלמי אמר רבי יוסי בר בון דוד מת בעצרת". ובבכור שור כתב, דכיון דממלא הקב"ה שנותיהן של צדיקים בוודאי אף בשבועות נולד. (וכ"כ בשערי תשובה ובבכרי יוסף בסימן תצ"ד)

ויש לעיי במשמעות הקשר שבין דוד המלך לחג השבועות, שע"כ זימן הקב"ה שבו יולד ובו ימות.

ז ב תב השפ"א (במדבר, שבועות, תרמ"ג) וז"ל, "בענין קריאת רות בשבועות שמעתי ממז"ז ז"ל כי הוא לחבר תורה ותפלה כו' כי דוד המלך ע"ה כתיב ב' ואני תפלה. ולהוסיף ביאור כי הם בחי' נעשה ונשמע. כי תפלה הוא בחי' עושי דברו דכתיב הקול קול יעקב פרשנו קול תורה ותפלה. וע"ז כתיב שמע ה' קול יהודה כי ממנו יצא נעים זמירות ישראל כו'... עכ"ל. ובמק"א (תרנ"ה) הוסיף "ענין שתי הלחם כנגד נעשה ונשמע... נשמע הוא בחי' משה תורה שבכתב ונעשה בחי' עובדא עושי דברו ולזה מיוחד אהרן..." עכ"ל. כלומר, ששתי הלחם הינם מקבילים לנעשה ונשמע, כאשר ה'נעשה' הוא בחינת המעשים הטובים והתפילה, ו'נשמע' בחינת תלמוד תורה, והעבודה בשבועות הוא לחבר את התורה והתפילה.

ז בעי"ז כתב הגר"א (אד"א, דברים לב, א) וז"ל, "...והם אמרו נעשה ונשמע, כי נגד המצות המיוחדים לגוף אמרו נעשה, ונגד התורה הלימודית המיוחד להנשמה והשכל אמרו ונשמע..." עכ"ל. ובמק"א (בביאורו למשלי ט"ז, ט"ו) השווה את המעש"ט לתפילה, שהכל הם בבחינת חיי שעה, ואינם משתווים לתורה שהיא 'עין חיים'. עיי"ש.

וה נה הקשר של דוד לתפלה הרי כתובה היא על ספרו (ק"ט, ד) 'ואני תפילה', ובמשלי (פ"ח, י"ז) איתא "אני אוהבי אהב..." ובמדרש תהלים (מזמור ס"ג) איתא, וז"ל, אלהים אלי אתה אשחרך. זה שאמר הכתוב אני אוהבי אהב... אמרה תורה, אני אוהבי אהב, שכל מי שהוא אוהבני אני אוהב אותו, דוד על ידי שאהב אותי אהבתי... עכ"ל. מבואר בדברי המדרש, שדוד הוא זה שזכה להגיע לכך שהתורה תאמר 'שעל ידי שאהב אותי אהבתי'. וא"כ מצאנו קשר מיוחד שהיה לדוד עם התורה, קשר של אהבה הדדית עם התורה.

האז מ נ יש לעיי, דהא וודאי שאין 'שתי הלחם' שתי לחמים נפרדים, אלא דבר אחד המורכב משתי לחמים, חפצא אחת המורכבת מנעשה ונשמע, תורה ותפילה, והיכן מצינו כע"ז בדוד.

י דועי מ' דברי המדרש ('שומר טוב' תהילים א', הביאו ב'נפש החיים ש"ד פ"ב) "בקש דוד המע"ה מלפניו יתברך שהעוסק בתהלים יחשב אצלו יתברך כאלו היה עוסק בנגעים ואהלות" כלומר, שדוד המלך ביקש שהעוסק בתהילים שזהו 'תפילתו' של דוד המלך - ה'נעשה' לא היה גרע משאר הכתובים, ופשוט דהכא איירי דרך תפילה, וביקש דוד שתיחשב התפילה כתורה. ושם בנפ"ח סיים, 'וגם מי יודע אם קיבל הקב"ה תפילתו, אולם בשל"ה (יומא, עמוד התשובה כ"ט) כתב בפשיטות שהעוסק בתהילים כעוסק בנגעים ואהלות.

בעיברא דדשא, ואמר חדאי נפשאי חדאי נפשאי, לך קראי לך תנאי (וברש"י, "בשבילך ולצורךך שניתי וקריתי"). איני (וברש"י, וכי אין הנאה בתלמוד תורה אלא ללומדיה לבדם...) והאמר רבי אלעזר אילמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי, מעיקרא כי עבד איניש אדעתא דנפשיה קא עבד... "עכ"ל.

מ ' זו נראית ללא שום דרך ומוצא להבין כוונתה, וכי השמחה בחג השבועות אליבא דרב יוסף היא ב'רב' יוסף, והלא השמחה היא בתורה עצמה. וכמו"כ צ"ב רב בדברי רב ששת, שאמר לנפשו שמחי נפשי לך קראתי לך שניתי - "בשבילך ולצורךך שניתי וקריתי".

ובין תר , שהרי בגמ' בסנהדרין (צ"ט ע"ב) איתא "אפיקורוס כגון מאן, אמר רב יוסף כגון הני דאמרי - מאי אהנו לן רבנן, לדידהו קרו לדידהו תנו..." וברש"י שם, 'זהם אינם יודעין שהעולם מתקיים עליהם', הרי שזו מחשבת אפיקורוס. ובגמ' שם, "אמר ליה אביי האי מגלה פנים בתורה נמי הוא, דכתיב אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי", וברש"י, "שמהני לעולם ומקיימין אותו", הרי ממש כדברי הגמ' בפסחים מבואר בגמ' בסנהדרין דחשיב אפיקורוס ומגלה פנים בתורה שלא כהלכה, והיאך יאמר כן רב ששת על עצמו, שלומד תורה לצורך עצמו, ועל זה היתה שמחתו, ושמחת נפשו, והוא פלאי.

זה נה הקשה המג"א (תצ"ד) וז"ל, "קשה לי היאך אנו אומרים בשבועות יום מתן תורתנו, הלא קי"ל כר"י דאמר בז' בסיון נתנה תורה...ומה שקשה עוד דהתורה ניתנה ביום נ"א לספירה דהא יצאו ממצרים ביום ה' והתורה ניתנה בשבת...ואפשר דהיינו דקאמר, 'יום אחד הוסיף משה מדעתו' ואין כאן מקומו..." עכ"ל. כלומר, דמבואר בגמ' בשבת דהמח' האם בו' ניתנה תורה או בז' ניתנה תלוי בפלוגתא בהלכות נדה, ובהך פלוגתא פסקי' כרב יוסי, ולפי"ז היה צריך להיות שלדין שבועות יחול בו' סיון, ואמאי חל הוא בו' סיון. וכן קשה, דכיון דיצאו ישראל ממצרים ביום ה', ולכו"ע בשבת ניתנה תורה, א"כ יוצא שניתנה תורה ביום נ"א.

נא מר בדבר כמה תירוצים, י"א שעיקר ההלכה כרבנן, ולא כר"י, ורק מחמירים לגבי נדה כר"י. וי"א דקודם מתן תורה הלילה היה שייך ליום שלפניו.

אור ם הבית הלוי (פרשת יתרו, בד"ה להבין) כתב ליישב קו' המג"א, וז"ל, "רק הענין דהכתוב אומר (שמות יט) וקדשתם היום ומחר, ומשה רבינו הוסיף יום אחד מדעתו דדרש היום כמחר כדאיתא במס' שבת (דף פ"ג), והסכים הקב"ה על ידו דלא ירדה שכינה עד למחר. ונמצא דזאת המתנה שהתורה ניתנה לישראל, וכפי שידרשו כן יהיה האמת היה בששי בסיון מה דלא ירדה עדין באותו יום השכינה וזהו שנקרא מתן תורה שניתנה להם התורה במתנה, ובשביעי היה קבלת התורה שקיבלו אותה ישראל ומתן תורה היה בששי. וזהו שאומרים מתן תורתנו ולא מתן תורה, דתורתנו הפירוש שנעשית שלנו, והיא התורה שבע"פ והדרשות שנקראת על שם ישראל..." עכ"ל.

בלו מר , דאנו חוגגים את חג השבועות דווקא ביום שלא ירדה שכינה, אלא ביום שהוסיף משה מדעתו, שזו היתה המתנה אותה קיבלנו במתן תורה - הכח שניתן לחכמי ישראל לפרש ולהכריע במה שכתוב בתורה, וע"כ ביום שהוסיף משה מדעתו והסכימה עמו שכינה, ביום הזה אנו חגים את יום השבועות כ'מתן תורתנו'.

באיזה צד אוהבים את הקב"ה ת"ל והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך... ע"כ. הרי שהדרך להגיע לאהבת ה' היא רק ע"י לימוד התורה, וזה עומק דבריהם ז"ל שקשר של תורה הוא קשר של אב ובן, כלומר, שזהו קשר של אהבה ודביקות, ולא של יראה וריחוק, וכדברי הגר"א ז"ל.

ובג מ ' (ב"ק מ"א: ועוד) איתא דשמעון העמסוני היה דורש כל 'אתין' שבתורה, כיון שהגיע ל'את ה' אלהיך תירא' פירש, (ולא ידענו מה לרבות. רש"י) ...עד שבא רבי עקיבא ולימד לרבות ת"ח. ע"כ. והנה מצות מורא מת"ח מצאנו, אולם אהבת הת"ח כמצוה מהתורה לא מצאנו, וא"כ מה ירבה מ'ואהבת את ה' אלהיך'. וכה"ק תוס' הרא"ש, (עיי' בש"מ בב"ק שם). והתירוץ מבואר במסכת כלה (פ"ג) וז"ל, "הוי אוהב את התורה ומכבדה, אהוב התורה מנא לן, דכתיב, 'את' לרבות התורה..." ע"כ. הרי להדיא, שמלבד אהבת ה' נצטוונו יחד עימה לאהוב את התורה, ואי"ו רק 'דרגה' בלימוד התורה, אלא הוא חיוב ומצוה.

בהג דה של פסח אנו אומרים 'אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו', וידועה הקושיה מה יש ב'קרבנו לפני הר סיני' ונאמרו בזה הרבה יישובים, כשהמשותף ביניהם הוא שישנה מעלה בעצם ההתקרבות לפני הר סיני, כ"א לדרכו. ובתורה מפורש שבמעמד הר סיני היו קולות וברקים וענן כבד על ההר, "וכל העם ראים את הקולת ואת הלפידים ואת קול השפר ואת ההר עשן וירא העם וינעו ויעמדו מרחק, ויאמרו אל משה דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו אלהים פן נמות, ויאמר משה אל העם אל תיראו כי לבעבור נסות אתכם בא האלהים ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו" ע"כ. הרי שהיתה מטרה בעצם ההתקרבות אל ההר, והיא 'יראת ה' על פניכם לבלתי תחטאו', ובזו העת השיגו את המעלה של יראת ה'. וכבר ציווהו ה' על כך 'והגבלתם היום ומחר'.

מ ד נ מדברים אלו, שקודם מתן תורה שהיה כולו מעמד של 'בנים אתם' כמבואר ברש"י הנ"ל, היה מעמד של יראה, הגבלה וריחוק, קשר של עבד ואדון, וזה ההקדמה למתן תורה, ושרק לאחר שהשיגו זאת המדריגה של 'עבדים' יכלו לקבל את התורה כ'בנים', וכן הוא במהרש"א (ע"ז ג', בביאור תירוץ קו' המג"א דלהלן) שבגמר ספירת העומר קנו הדרגה של יראת חטא 'שהיא קודמת לחכמה במעלה ובזמן'.

וא ם השלימות של יום מתן תורה זוהי השלימות ביראה המביאה לידי אהבה, עבודה המביאה לידי תורה, ודרגת עבד המביאה לידי בן. וזה מצאנו בדוד שזכה להגיע לדרגת עבד 'ועבדי דוד' (יחזקאל ל"ד, כ"ד. ל"ז, כ"ד) ולדרגה של תפילה 'ואני תפילה' (תהילים ק"ט) וזכה לדרגה של בן 'בני אתה אני היום ילדתיך' (תהילים ג', ז'), וזכה אף לדרגה של אהבה הדדית עם התורה 'שעל ידי שאהב אותי אהבתי', וחיבר שניהם יחדיו שזכה להעלות את התפילה לדרגת תורה כפי שמצאנו במדרש.

ז מע תה שומה עלינו לירד לעומק משמעות שתי דרגות אלו, והעבודה המיוחדת של דוד בחיבורם.

בג מ ' (פסחים ס"ח ע"ב) איתא, רב יוסף ביזמא דעצרתא אמר עבדי לי עגלא תלתא, אמר אי לא האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא. (וברש"י, "...הרי אנשים הרבה בשוק ששמן יוסף, ומה ביני לבניהם) רב ששת כל תלתין יומין מהדר ליה תלמודיה ותלי וקאי

ויבאר זה הענין ביתר ביאור, בדברי הריטב"א (עירובין י"ג): שכתב, וז"ל, "אלו ואלו דברי אלהים חיים - שאלו רבני צרפת ז"ל היאך אפשר שיהיו שניהם דברי אלהים חיים וזה אוסר וזה מתיר, ותירצו כי כשעלה משה למרום לקבל תורה הראו לו על כל דבר ודבר מ"ט פנים לאיסור ומ"ט פנים להיתר, ושאל להקב"ה על זה, ואמר שיהא זה מסור לחכמי ישראל שבכל דור ודור ויהיה הכרעה כמותם, ונכון הוא לפי הדרש ובדרך האמת יש טעם וסוד בדבר..." עכ"ל.

ב"ר מר, שמצד האמת יש בכל פרט ופרט בתורה מ"ט פנים לאיסור ומ"ט פנים להיתר (וזה עד אין סוף, שכל 'פנים' מתחלקות לעוד מ"ט, ואלה לעוד מ"ט, והם כמ"ט שורשים שמהם יוצאים עוד ענפים, וכן הוא גם בענין שבעים פנים לתורה שזהו עד אין סוף, והגר"א בשו"ש ביאר שם מ"ט פנים הם בהלכה, ושבעים פנים הם באגדה) וכיון שכן נמסרה ההכרעה לחכמי ישראל שבכל דור להכריע כפי 'אובנתא דליבא' דידהו, וכפי שיפסקו כן תהיה ההלכה מעתה, וכך תהיה ההנהגה בעולם הזה כפי הפנים שיכריעו, וזוהי המתנה שניתנה בחג השבועות - הכח להכריע בתורה וממילא לכופף גם את כל הנהגת הטבע כפי הפנים בתורה שהכריעו מעתה.

ויז תר מכך מבואר בעובדא דרבה בר בר חנה (ב"מ פ"ו) דנחלקו הקב"ה ומתיבתא דרקיעא האם ספק קודמת בהרת לשער לבן טהור הנגע או טמא, והקב"ה טיהר וכל מתיבתא דרקיעא טימא. ואמרו נשאל לרבב"ח שיכריע. ופסק הר"מ (פ"ב מטומאת צרעת ה"ט) דטמא, ודלא כהקב"ה. ודבר זה כולו פלא, היאך שייך להכריע בתורה שכולה רצונו של הקב"ה דלא כוותיה. ומבואר, דאחר שניתנה תורה, ניתן הכח לחכמי ישראל להכריע בתורה כפי הבנתם, וכך היא צורת התורה, ובעולם הזה כך היא ההנהגה לפי מה שהכריעו.

וע"כ כתב המהר"ל (נתיבות עולם, נתיב התורה, פרק י"א, ובעוד מקומות) אהך גמרא (מכות כ"ב) ד'כמה טיפשי שאר אינשי דקמו מקמי ס"ת ולא מקמי ת"ח שהרי בתורה כתיב ארבעים יכנו, ואתו ת"ח ואמרו ל"ט, וביאר, שת"ח הוא זה אשר גופו מאוחד עם התורה, ונעשה כולו לחלק מהתורה, וע"כ בכוחו להכריע בתורה שהרי הוא כמו 'הכתוב השלישי' שבא ומכריע ע"י שהוא חלק מהתורה, וכך הוא ממש אצל ת"ח אשר נעשה כולו לחלק מהתורה, ולכך יש כח בדעתו להכריע ולפרש בתורה עצמה. ולולי זה לא היה שייך שילוד אשה יתחבר עם המציאות שנקראת תורה, ומוכרח הוא להתחבר ולהיעשות ל'חד' עם התורה, וזוהי כוונת הגמ' במכות, שהכח של הת"ח לפרש ולכריע בתורה מוכיח שהוא ס"ת ממש שצריך לקום מפניו.

ז' בעי"ז כתב הגר"א במשלי (כ"ג, ה) שקודם מתן תורה היתה תורה ל"ה בשמים, ולאחר מתן תורה נמצאת תורה שבכתב בארץ, אבל תורה שבע"פ אינה לא בשמים לא בארץ, אלא הינה חקוקה על ליבותיהם של חכמי ישראל. כמו שנאמר 'כתבם על לוח ליבך', 'עם תורת ליבם', ו'על לוח ליבם אכתבנה'. ובבית הלוי (דרוש י"ח) הוסיף שכשם שבתורה שבכתב אין מציאות לאותיות להתקיים ללא הקלף, כ"ה בתורה שבע"פ שהקלף שלה הינו ליבותיהם של חכמי ישראל. וע"כ יכולים הת"ח לפרש ולהכריע בדברי התורה, שזהו גדר שדברי תורה מתפרשים מתוך עצמם, שהרי לבם הוא חלק מהתורה.

ז' ב"ר שנתבאר שהמתנה שניתנה בשבועות זהו הכח שניתן לחכמי ישראל אשר נעשה גופם לחלק מהתורה להכריע ולבאר בתורה, משום כך שמחו במתנה זו רב יוסף ורב ששת, וזהו שאמרו

'אי לא ההוא יומא' ברומזם על היום שהוסיף משה מדעתו, שזהו המלמד על הכח שניתן לחכמי ישראל, והטעם שניתן להם כח זה הוא מפני שנעשה כל גופם לחלק מהתורה, ואלה הם דברי רב יוסף, וכפש"כ שם רש"י 'אי לא ההוא יומא...שלמדתי תורה ונתרוממתי...' כלומר, שהשמחה היא כמה שניתנה לנו התורה, שעל ידה נעשים לומדיה לחלק מהתורה, עד שבכוחם לפרש ולהכריע בדבריה. וכשם שבשמחת תורה רוקדים עם ס"ת, כך בשבועות רוקדים עם ת"ח... שזוהי המתנה של שבועות. וע"ז מקשה הגמ' שהתורה מעלה ומרוממת את כל בריאת השמים וארץ ומקיימת אותם. ומתרצת הגמ' שמעיקרא צריכים הת"ח להפוך עצמם לחפצא של תורה, ושוב ממילא ע"י לימודם באופן שכזה מתקיימים מתעלים ומתרוממים שמים וארץ.

וע"כ שמחו ר"י ור"ש בעצמם, וודאי שאי"ז לדידהו קר' של אותו אפיקורוס, אלא 'לדידך קרית' של גופו דרב ששת, שנעשה גופו לקלף לתורה, ובמתנה גדולה זו שנתרוממו ונשתנו וגדלו להיות לחלק מהתורה - שנעשו הם לגוויל והקלף של התורה בזה שמחו, 'שנתן לנו את תורתו'. ואי"ז שייך לדברי האפיקורוס שטוען על הת"ח ששונין הם לצורך השררה וכבוד, דהתלמידי חכמים וודאי שאינם שונים לשם כך, אלא כדי שיהפכו הם להיות לחלק מהתורה כ'הכתוב השלישי', וכקלף לדברי תורה.

וב מ"ה שנתייחד בדבר זה רב יוסף שדווקא הוא זה שאמר הכינו לי עגלא תילתא, יש לבאר עפ"י דברי הגמ' (ברכות ח): שאמר רב יהודה היזהרו בזקן ששכח תלמודו, שהרי לוחות ושברי לוחות מונחים בארון, ולכאורה תמוה, שהרי שברי לוחות הם קדושים אף ששבורים, אולם מה יש בת"ח אחר שנשכח ממנו כל תלמודו. אמנם לא כן הוא, והראיה, שהרי כיום אחר שבירת הלוחות לכאן אין כמה לשמוח בשבועות, שהרי הלוחות השניות שבידינו ניתנו לנו ביום הכיפורים, וא"כ מדוע שמחים אנו בשבועות. וע"ז אמר רב יהודה, אה"נ, הלוחות שקיבלנו בשבועות נשברו, אבל נשאר משבועות 'שברי לוחות' - נשאר הקלף עליו נכתבה התורה - נשאר הכח שניתן לחכמי ישראל לבאר ולהכריע בהתורה - החלק של ה'נתרוממתי', וע"כ אמר רב יהודה היזהרו בזקן ששכח תלמודו, שהרי נעשה גופו לחלק מהתורה אף שנשכחה ממנו, וכמו קלף קרוע, שאף שלא ניתן לקרוא ממנו, מ"מ קדוש הוא, וכ"ה בתלמיד חכם ששכח תלמודו, וע"כ שמח רב יוסף באופן מיוחד, שהרי שכח תלמודו, ואעפ"כ נשארה לר"י השמחה של ה'נתרוממתי' - השמחה במתנה שניתנה בשבועות, וע"כ דווקא ר"י הוא זה שאמר לב"ה הכינו לי עגלא תילתא, ומוטעמת הלשון 'אילולי' ההוא יומא דקא גרים' שהיא הדגשה על 'ההוא יומא' שהוא היום הנ', ולא היום הנ"א, שבוים הנ' שנדחה בו מתן תורה בגלל הק"ו של משה רבינו ניתנה מתנה זו.

מ תי ק הדברים: ידוע מנהג ישראל לאכול בשבועות מאכלי חלב ודבש, ובשני חומרים אלו ישנה תכונה מיוחדת של 'התהפכות', שהרי כתב הרא"ש בשם רבינו יונה, שטעם ההיתר לאכילת הדבש למרות שמעורבים רגלי הזבובים, הוא מפני שתכונת הדבש הוא להפוך כל שבתוכו לדבש, וע"כ כבר נעשו רגלי הזבוב לדבש. וכן מצינו בחלב, דמבואר בגמ' שזהו דם שנעכר ונעשה חלב, וז"ל המג"א (תצ"ד) "...איתא בזוהר שאותן ז' שבועות היו לישראל שבעה נקיים דוגמת אשה המיטהרת מנדתה, וידוע שדם נעכר ונעשה חלב, והיינו מדין לרחמים...." ומבוארים דאלו הם חומרים שהופכים את החומר לאחר, ולפי"ז י"ל דלכך נהגו ישראל לאכול מאכלי חלב ודבש בשבועות, לרמז על מהותו של היום, בו ניתנה מתנה זו שע"י לימוד התורה נהפך האדם ונעשה גופו לקלף של תורה, עד כדי שניתן בידו הכח לפסוק בתורה, ולפרשה כפי אובנתא

מסתדר עם תאריכי פרשיות השבוע, ורק בחוקתי יוצא בדיוק לפני שבועות וכי-תבא לפני ר"ה, אינו כן, שהרי במערבא (א"י) היו גומרים את התורה פעם בשלש שנים (קידושין ל), ולא שייך כלל לקריאת פרשיות השבוע, אלא היו הם קריאות מיוחדות כשקלים ופרה שהיו קוראים לפני חגים אלו, וא"כ הדרא קושיין לדוכתה, ומה עם פסח וסוכות.

זה נה כתב השל"ה (מסכת שבועות, פרק נר מצוה, ט) בשם ה'תולעת יעקב' (מהמקובלים הקדמונים) דף ג'ה, וז"ל, "ודע כי כמו שבראש השנה רצה הקדוש ברוך הוא להשגיח ולדרוש מעשה בני אדם, כי הוא יום הבריאה הראשונה וחידוש העולם. וכמו שתקנו לומר זה היום תחילת מעשיך כדברי רבי אליעזר שאמר בתשרי נברא העולם, כן רצה ביום מתן תורה, שהוא מורה על חידוש העולם להשגיח ולדרוש על מעשה העולם ולדונו על פירות האילן, כדאיתא בפרק קמא דראש השנה (ט"ז, א), בארבע פרקים העולם נידון וכו', בעצרת על פירות האילן. וכבר ביארנו כי הפירות ההם הם הנשמות הפורחות מאילנו של הקדוש ברוך הוא..." עכ"ל.

בר"ר מר, דיש שני ימי דין בשנה, בראש השנה ובשבועות, ומהות הדין של שבועות שהוא על פירות האילן מבואר בזוה"ק (אמור) שהוא על פירות מאילנא דחיי - עץ החיים. ופירות אלו מבואר בזוה"ק (פנחס) הם נשמות ישראל שפורחות מעץ החיים. ומבואר שזהו יום דין שמקביל לר"ה. ודברים אלו צריכים ביאור ותלמוד רב.

זה נה ידועים דברי הגר"י חבר (בהרבה מקומות, וראה באורך בהקדמה להגדה של פסח יד מצרים) דעץ החיים זהו עץ התורה, והיא ההנהגה של למעלה מהטבע, ועץ הדעת זהו האילן של שאר החכמות, והיא ההנהגה של כוחות הטבע. ובדרכי הנהגת העולם ישנם שני מהלכים הנהגת הטבע וההסתר, וההנהגה הגלויה מכח התורה שהיא למעלה מהטבע, ומסורה בידי חכמי התורה. ובעת בריאת העולם נאסר לאדם הראשון לאכול מעץ הדעת, דרצון ה' היה שיהיה מונהג כולו בהנהגה העליונה שלמעלה מהטבע, אולם חטא הוא ואכל מעץ הדעת ובחר בהנהגה של ההסתר ודרך הטבע, ועי"ז נפל ממדרגתו ונמסר להנהגה של דרך הטבע, ובזה קלקל את עצמו ואת העולם והכנים וזהמא וחציצה של הסתר והעלם, וכיום אין רואים את הנהגת הקב"ה בדרך של גילוי אלא בהסתר.

ז **כתב** האריז"ל, שנשמת ישראל מקורה בנשמת אדם הראשון לפני שחטא שנשמתו פרחת ממנו כדי שלא תתקלקל ונתחלקה לשישים ריבוא נשמות שמהם הושתת עם ישראל, ואילו אומות העולם הם תולדת הזוהמא שנכנסה באדם הראשון לאחר שחטא (והוא הענין שכל ישראל הינם נחשבים לנשמה אחת - נשמת אדם הראשון קודם החטא) וע"כ נתנה התורה - עץ החיים - לישראל שבכוחם לתקן ולהחזיר העולם לשורש בריאתו, להנהיגו בהנהגה של גילוי כבוד ה' שהוא מכח התורה שהיא עץ החיים.

זה **נהגה** זו של ישראל שהינם לעולם מונהגים בהנהגה של למעלה מן הטבע חלוקה לשנים, יש הנהגה ניסית גלויה שאינה קוראת אלא לעיתים רחוקות, ויש הנהגה ניסית שאינה גלויה (ניסים נסתרים - עיי' רמב"ן סוף פרשת בא), שאם ישראל נחלה ואמרו הרופאים שימותו ולבסוף חיה אין זה מוכרח שטעו, אלא שראות עיניהם היא לפי דרך הטבע, והוא הונהג בדרך של נס נסתר למעלה מן הטבע, אך באומות העולם אין הנהגה כזו (אא"כ יש דבר צורך עבור ישראל) ואם לבסוף חי מוכרח הוא שטעו באבחונם, שהגוי לעולם כפוף לטבע, (ועיי' באדרת אליהו פרשת שופטים, ובגריא"ח שם).

ז **כתב** מבארים הגר"א והמהר"ל (נצח ישראל, י"ד) דברי הגמ' (מגילה

דליבא ידידה. ודבר זה שע"מ לקנות תורה צריך האדם להתהפך ולהיות גופו כלי קודש לתורה, אי"ז מעלה בלבד, אלא הכרח הוא בלימוד התורה, ובזה שונה התורה במהותה משאר חכמות, שאין בהם אלא ידיעתם בלבד, אולם בתורה צריך האדם להיעשות 'אחד' עם התורה, שהרי ע"מ לחדש בתורה צריך שיהיה בחינת שמתפרשים הדברים מתוך עצמם - הכתוב השלישי, 'ואחד' נעשים ע"י דביקות, שהרי אין חיבור אלא ע"י דביקות כנ"ל בדברי האגלי טל' מרש"י בסנהדרין. וע"כ נמשלה תורה ל'דבש וחלב תחת לשונך', ללמדינו שמי שלומד תורה באופן של 'דבש וחלב' - מתיקות דביקות ואהבה, תהפכנו התורה להיותו קלף של תורה.

זא"ב שומה עלינו לידע היאך 'יתהפך' האדם, הלא יצירת האדם מחומר וכולו מלא בתאוות החומריות, והיאך יתהפך להיעשות 'אחד' עם התורה הקדושה.

וי"ש לומר עפ"י מה דאיתא בסנהדרין (צ"א:) "אמר רב יהודה אמר רב כל המונע הלכה מפ"י תלמיד כאילו גוזלו מנחלת אבותיו שנאמר תורה צוה לנו משה מורשה קהילת יעקב, מורשה היא לכל ישראל מששת ימי בראשית..." וכתב שם המהרש"א, "ר"ל שאינו לומד עם התלמיד כרבי פרידא שהיה למד עם תלמידו ד' מאות פעמים עד שהיתה שגורה לו בפה... לפי שאומר הרב שאין התלמיד הגון וראוי לכך וא"א לו ללמוד, הרי גוזלו מנחלת אבותיו שהתורה היא מורשה לכל ישראל מששת ימי בראשית ר"ל לפי בריאותם וטבעם מששת ימי בראשית מוכנים כל ישראל ללמוד תורה" עכ"ל.

מבואר בדבריו, דאין אחד מישראל שלא מוכשר ללמוד תורה, ואין יכול יהודי לומר 'אני לא מסוגל' ללמוד תורה, דמטבעו הוכשר לכך.

זא"ב יאמר אדם אני ה'תיובתא' לדברי המהרש"א... שאיני מסוגל ללמוד תורה, הרי דברי המהרש"א במקום אחר ישיבוהו, דבגמ' (נדה ע' ע"א) איתא דשאלו אנשי אלכסנדריא לרבי"ח מה יעשה אדם ויחכם... ירבה בשיבה... יבקש רחמים ממי שהחכמה שלו... דהא בלא הא לא סגיא", וביאר שם (ס"ט ע"ב) המהרש"א, דשאלתם היתה על אדם שנולד טפש לפי טבעו ומזלו (וכמבואר בנדה כ' שבשעת ההריון נגזר על האדם האם יהיה חכם או טפש), וז"ל, "...אבל אמרו הכא מה יעשה אדם ויחכם לשנות הגזירה שנגזרה עליו להיות טפש, ואמר שירבה בשיבה כו' כי בהשתדלות ועסק גדול ע"י סיוע דשמיא בתפלה ובזכויות אפשר לשנות הגזירה..." עכ"ל.

בר"ר מר שאף אדם שמתחילת טבעו וראשית יצירתו הוא אינו מוכשר לקבלת החכמה, 'בהשתדלות ועסק גדול בסיעתא דשמיא ותפילה ובזכויות אפשר לשנות הגזירה'. ואין מציאות של יהודי שלא יכול לשנות את טבעו בכך. הרי למדנו שהדרך לאדם לזכות בתורה למעלה מטבעו ומזלו היא ע"י הצירוף של תפילה (יבקש רחמים - עבודת העבד) ותורה (ירבה בשיבה - אהבת הבן).

ובי **תר** ביאור, הנה בגמ' (מגילה ל"א:) איתא, "תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר, עזרא תיקן להן לישראל שיהו קורין קללות שבתורת כהנים קודם עצרת, ושבתשנה תורה קודם ראש השנה, מאי טעמא, אמר אביי ואיתימא ריש לקיש, כדי שתכלה השנה וקללותיה, בשלמא שבמשה תורה איכא כדי שתכלה שנה וקללותיה, אלא שבתורת כהנים אטו עצרת ראש השנה היא, אין עצרת נמי ראש השנה היא דתנן ובעצרת על פירות האילן" ע"כ.

וי"ש לעיי, הא פסח וסוכות נמי ראשי שנים הם לתבואה ולמים, ואמאי לא קורין לפניהם נמי בקללות, ואין לומר שזה לא

היום הרת עולם, ומאידך לגבי התקופות פסקין כרבי יהושע. וכתבו, שבתשרי עלה במחשבה, ובניסן נברא. והשל"ה הקדוש יישב בדבריו הנ"ל את קו' התוס', שבאמת העולם נברא פעמיים, בתשרי נברא בסדר מערכות הטבע, (עולם לשון העלם, כ"כ רבינו בחי בכ"מ, ובשמות פ"ג י"ט) לתת אפשרות בחירה לברואים, אולם הושלם העולם ביציאת מצרים שגמרה היה במתן תורה, שאז קרע שבעה רקיעים, ונתבטלה הבחירה, והיא בריאה פעם שנייה בסדר הגילוי של למעלה מהטבע.

וה **נה** לכאורה תירוצי התוס' (שעלה במחשבה בתשרי ונברא בניסן) והשל"ה (הנהגה של דין טבע והסתר, והנהגה של רחמים וגילוי) לא עולים בקנה אחד, אולם נראה שהם הם הדברים, ובהקדם דברי הגר"א ז"ל (יעו"א אדרת אליהו בראשית א' א') שמבאר דברי חז"ל שמתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במידת הדין וראה שאין העולם מתקיים ושיתף דין עם רחמים. ומבאר, 'עלה במחשבה' זה בתשרי, שהרי ימות הגשמים הם ימי דין, שהגשמים תלויים במעשיהם של ישראל, וישראל תלויים במשפט, וזה הנהגת הדין, ובניסן נברא פירוש ששיתף רחמים בדין, ושיתף שם הויה - חסד לשם אדנות - דין, וניסן הם ימות החמה (שהרי אור החמה מרמז למידת החסד) וע"כ ר"א שהוא מתלמידי ב"ש ששורשם במידת הדין - ביאר שהעולם נברא בתשרי, אולם ר"י שהוא מתלמידי ב"ה ששורשם ממידת הרחמים ביאר שנברא בניסן. ע"כ תו"ד הגר"א.

ב **צא** לדברי הגר"א, דתשובת התוס' ודברי השל"ה בשם העקידה הם מילים נרדפות, שבריאיה של מערכת הטבע והדין, בריאה של הסתר וחציצה זה 'עלה במחשבה', אבל בניסן שהצטרף שם הויה ביאורו ששיתף רחמים לדין, ואז התחילה התגלות הבריאה של גילוי השי"ת בעולם עד סיון וקבלת התורה שאז גילה את רצונו לבאי עולם.

ב **כ** נתבאר דברי הילקוט בשם 'אותיות דר"ע', שקיבלה האות א' תמורה כנגד מה שלא נברא בה העולם, בכך שמתחילים בה את הבריאה השניה שהיא העיקרית - 'אנכי ה' אלוהיך'.

ד **רועי** דברי הרמב"ן עה"פ 'ושמי הויה לא נודעתי להם' (ריש פר' וארא), שבשם הויה היא הנהגה למעלה מהטבע, ובשם אדנות היא ההנהגה שאמר די לעולם, שזו ההנהגה בדרך הטבע. ולאבות היתה ההנהגה של הבריאה הראשונה שהיא מתחילה ב'בראשית ברא אלוהים', וזוהי הנהגה של טבע והסתר, אבל ביציאת מצרים היה מהלך של גילוי שכינה למעלה מהטבע. וה'שפת אמת' (הרבה מקומות ראה בפר' בא תרל"ט, ולשבת הגדול תרמ"א) מביא מזקנו הרי"מ שבעשר המכות התהפכו העשרה מאמרות שבהם נברא העולם לעשרת הדיברות, ועיקרו מהזוה"ק, 'ראמירה' הינה בחשאי (ויאמר המן בלבו) וזו היתה הנהגת השי"ת בבריאת העולם שגילוי כבודו היה בחשאי ובהעלם, אולם 'דיבור' הוא בקול רם, וזהו גילוי שכינה שהיה בעולם בעשר המכות ונשלם בעשר הדיברות.

ב **פ** , עלה לנו שבתשרי העולם נברא פעם ראשונה בהנהגה של הסתר פנים, ובניסן נברא העולם פעם שנייה, ותחילת ציווי ה' לישראל הוא ב'החודש הזה לכם' שמשם התחיל התהליך של יציאת מצרים, (וזו הבריאה העיקרית), וכמש"נ ב'שפת אמת' שדרך עשרת המכות נהפכו המאמרות לדיברות.

וה **נה** ביאר רבי אייזיק חבר ז"ל, שבריאת העולם מתחילה ב- ב' בראשית - ענינו השניות, כלומר, התורה בסיום היום הראשון כתבה 'ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד' ולא 'יום הראשון' כבשאר הימים, והוא מפני שרק ביום הראשון היה הקב"ה יחידי בעולמו בהתגלותו בעולם, כיון שביום השני כבר הבדיל בין המים

ט"ז) שישראל כאשר עולים עולים עד לרקיע ועד הכוכבים, וכשיורדים יורדים למטה מהעפר, והביאור, דאין לישראל 'מצב אמצעי' כלומר, הנהגה טבעית, אלא אם עושים רצון ה' עולים מעל המזל, ואם יורדים יורדים תחתיו. ואלו הם דברי הגמ' בשבת (קנ"ו). דאין מוזל לישראל, ולכך היו האבות והאמהות עקרים, ללמוד שכל התהוותו של עם ישראל הינו למעלה מהטבע, ואין לו שייכות וקשר לדרכי ההנהגה הטבעית. וזהו שאמר לו הקב"ה לאברהם 'צא מאיצטגנות שלך', כלומר משליטת המזלות עליך.

וזהו ביאור דברי הזוה"ק הנ"ל, ד'פירות האילן' הינם נשמות ישראל הפורחות מעץ החיים, וכפי שהובא מדברי המהרש"א, שכל אחד מישראל מוכשר מטבעו ללמוד תורה, כיון שזהו טבעם של בני ישראל שהם למעלה מהטבע, ללא שייכות עם עץ הדעת וההנהגה הטבעית, וע"כ אף מי שנולד כאשר טבעו אינו שייך ללימוד תורה, הרי בכח טבעו לשנות טבע זה ע"י תורה ותפילה, שזהו אין מוזל לישראל, כיון שהם פרחו מעץ החיים, העץ שלא שייך להנהגה הטבעית, ע"כ מסוגלים המה לשנות טבעם ללא שייכות עם הנהגת הטבע. והם הם דברי רש"י שם (שבת) שכתב, וז"ל, 'אין מוזל לישראל' - דעל ידי תפלה וזכות, משנתנה מזלו לטובה".

וע **תה** נראה נפלאות מתורת ה', לחבר ולאחד הדברים אשר נתבארו, דהנה מצינו שני עמודי העולם והם תורה ותפילה דהא בלא הא לא סגי, ומצינו עוד שיש ב' הנהגות לעולם הנהגת הטבע ושורשה מעץ הדעת, והנהגת היחוד אשר הינה למעלה מהטבע אשר שורשה מעץ החיים הוא התורה. ומצינו עוד שני ימי דין, יום דין של ראש השנה שהינו לכל באי עולם, וסדר הזכיה בדין הוא ע"י תפילה, וכדברי הר"מ (בפיהמ"ש ר"ה) שימים אלו אין אומרים בהם הלל, לפי שהם ימי מורא והכנעה ופחד וכו' ואין בהם שמחה יתירה. ודין נוסף הוא בחג השבועות שהוא על נשמות ישראל בלבד (הפורחות מעץ החיים) וסדר הזכיה הוא ע"י לימוד התורה באופן של התאחדות שלימה עם התורה ואחיזה גמורה בעץ החיים, וכדברי הזוה"ק (אמור, צ"ז ע"ב) "...כד מאטי להאי ליליא, לבעי ליה למלעי באורייתא, ולא תחברה בה, וליפנא באורייתא, דבעי ליה למלעי בהאי ליליא, אורייתא דבעל פה, בגין דיתדכון (ס"א דיתדבן) כחדא...", כלומר שביום הדין על נשמות ישראל אשר הוא ביום מתן תורה סדר הזכיה בדין הוא וביום זה אף אומרים הלל, מתוך שמחה, שהרי עבודת היום היא של 'בנים' קשר של אהבה חיבור ואיחוד, וזה שייך רק בישראל, רק עם הנשמות שפרחו מעץ החיים.

וה **נה** לעיל הובאו דברי השל"ה הקדוש בשם ה'תולעת יעקב', שהעולם נברא פעמיים בראש השנה ובשבועות, וביאור הדברים י"ל עפ"י דברי רש"י הראשון בתורה"ק, שכותב למה התחילה תורה ב'בראשית' ולא ב'החודש הזה לכם'. וכתב, 'כח מעשיו הגיד לעמו' שאם יאמרו הגויים וכו'. ובדברי חז"ל אנו מוצאים שישנם שתי התחלות לתורה, 'בראשית' והחודש הזה לכם, ראשונה מצינו כזאת, במדרש (ילקוט בראשית א' א'). והמקור הוא ממדרש 'אותיות דר"ע' שאות א' התלונה לפני הקב"ה שלא פתח בה ולא ברא את העולם, ואמר לה שיפתח בה בעשרת הדיברות 'אנכי'. וצ"ב מה התשובה בזה, הרי היא התלונה שלא פתח בה את התורה ולא ברא את העולם על ידה. ומבואר שיש ב' בריאות לעולם, וכשי"ת.

עו **ד** מצינו בדברי התוס' (ראש השנה כ"ז ע"א), אהא דפליגי ר"א ור"י האם בניסן נברא העולם או בתשרי, והקשו תוס', הא אמרינן

העליונים לתחתונים, שהיא ההבדלה בין הנהגה העליונה הניסית להנהגה התחתונה הטבעית, ואילו מתן תורה התחיל בא' – אנוכי, שהיא הנהגת היחוד והגילוי השלם, למעלה מההסתר וההעלם של מערכת הטבע, והוא ענין עץ החיים – עץ התורה.

עו ד נתבאר באריכות (בדרוש בחוה"מ פסח – ספירת העומר) שישנם שתי מערכות זמן, זמן הנתון לממשלת השמש והירח והם כוחות הטבע והנהגת ההסתר האחוזים בעץ הדעת, ויש מערכת זמן שניתנה בידי האוחזים בעץ החיים, והם העוסקים בתורה, אשר ניתן בידם כח שליטה על כוחות הטבע, ולשנותם כפי צרכם.

וה גה מבואר במהר"ל שכל חומר שבעולם מורכב משישה קצוות (ד' רוחות מעלה ומטה) והז' היא נקודת האמצע שהוא דבר ה' המקיימו (היכל הקודש), והוא בהסתר בעת אשר שולטת הנהגת הטבע, אולם בזמן של התגלות דבר ה' ושליטתו בעולם נתגלה הנקודה השביעית – 'וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר' (והוא בחינת השמיני שהוא למעלה מהטבע). והנה כאשר הגיע הזמן של קבלת התורה, והאחיזה בעץ החיים, מוכרחים היו מקבלי התורה להתנתק לגמרי מאחיזה כל שהיא בעץ הדעת, וכיון שהזמן הוא ג"כ 'בריאה דקה' (וכדברי הגר"א בבראשית) היו מוכרחים הם להתעלות מעל האחיזה בזמן, וע"כ ציווה השי"ת למנות מנין לעצמם, מנין שהוא הזמן של בני ישראל התלוי בהם בלבד ואינו כפוף למהלך השמש והירח, ומנין זה הינו מנין 'איכות' (ולא 'כמות') כלומר, מנין הבנוי משבע כפול שבע, ומ"ט האוחזים בשמונה, (ועיי' באריכות בדרוש הנ"ל שנמסר בחוה"מ פסח), ובכך משעבדים הם את כל הבריאה (שבע) אל הנקודה השמינית – בחינת החמישים של יובל – שהיא התגלות השי"ת בעולם, וזוהו אינם תלויים ושייכים כלל לבריאה שיסודה בעץ הדעת, אלא אוחזים אחיזה שלימה ואמיצה בעץ החיים.

ז מע תה נהדר לענינו של דוד המלך ע"ה אשר זכה להנהגה של למעלה מהטבע וכשי"ת, וזה ע"י שני דברים, 'סור מרע' ו'עשה טוב', ויסוד שני דברים אלו הינם בהרחקה מ'עץ הדעת' ואחיזה ב'עץ החיים'.

זס דר הזכיייה בקנין תורה הינו מוכרח להיות למעלה מהטבע, וכדברי התנחומא (נח) עה"פ 'לא תימצא בארץ החיים' שאין התורה נמצאת אלא במי שממית עצמו עליה, שא"א להידבק בתורה ללא ריחוק מגשמיות. ומבואר כמו"כ בדברי הגר"א (ריש רות) שכתב, שכשם שהנהגת השי"ת מחולקת לשתיים, חסד ודין, כך צריך לנהוג גם האדם שבעניני התורה ינהג בחסד ובהשפעה בלי גבול, ובעניני הגשמיות ינהג בדין ובצימצום ובגבול, וזהו השילוב של תורה ויראה, ומתחילה צריך 'יראת חטאו קודמת לחכמתו' דמתחילה צריך את ה'סור מרע', את הריחוק משייכות לעץ הדעת, צימצום ודין ביחס לחלק הגשמי שחוצץ בפני ההארה הרוחנית, ואז יצליח בעשיית הטוב ובאחיזה בתורה ובעץ החיים, וזוהי הנהגת החסד.

זזו סדר העבודה שמצינו אצל דוד המלך, שאמר 'שמרה נפשי כי חסיד אני', והנה בגמ' (ברכות ל"ד) מבואר שבמקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים עומדים, וזוהו"ק (בראשית, ל"ט). מבואר דיש עשרה היכלות זה למעלה מזה, והיכל בעלי תשובה למעלה מהיכל הצדיקים אולם היכל החסידים למעלה משניהם, וזהו היכלו של דוד המלך. והביאור, שצדיק הינו עומד במקום שיש מלחמה, ופעם גובר הטוב ופעם הרע, וכיון שרוב פעמים גובר הטוב ע"כ נחשב לצדיק, אולם בעלי תשובה שהם כבר

הכניעו את הרע וגברו עליו, הינם בדרגה גבוהה יותר, וזוהי דרגה של 'אתכפיא', דרגה בה כופה הטוב את הרע, אבל הרע עוד בנמצא. אבל חסידים הם בדרגה של 'אתהפכא', כלומר דמתחילה היו בדרגה של 'אתכפיא' ואח"כ עלו לדרגה של 'אתהפכא', בהם נהפך אף הרע לטוב, ושוב אין הרע בנמצא. ושתי דרגות אלו הם ב' ההנהגות, שהנהגת ה'בראשית' הינה הנהגה של משפט והעלם וכדברי הרמח"ל, עולם של מלחמה בין הרע לטוב, אולם לעתיד לבוא שתתגלה הנהגת היחוד, אז יתהפך גם הרע לטוב, וכדברי הנביא (צפניה ג) 'אז אהפוך אל עמים שפה ברורה'.

זה נה ישנם ב' משיחים, משיח בן דוד (מב"ד) ומשיח בן יוסף (מב"י), ומב"י – יוסף זו הנהגת ה'צדיק', המונהג בהנהגת ה'אתכפיא', אולם מב"ד המגיע מ'יהודה', לשון הודאה אשר שליומותה היא דווקא כאשר אף הרע מודה לטוב (וכדברי השפת אמת' והגר"י הוטנר, שבלשון הקודש לשון 'הודאה' משמשת גם במובן של נתינת תודה, וגם במובן של הודאה על האמת). והנה מבואר בדברי האריז"ל (ליקוטי תורה, וירא) ד'מואב' בגימטריא מ"ט, וזהו מהותו של דוד המלך אשר שורשו ברות המואביה הבאה מתוך מ"ט שערי טומאה, והחלה היא במהלך של 'אתכפיא' עד לשליומותה אצל דוד המלך שהגיע לדרגה של 'חסיד' של 'אתהפכא', וכדברי חז"ל (ב"ב י"ז) אקרא (תהלים ק"ט) 'לבי חלל בקרבי' שדוד היה אחד מאלה שלא שלט בהם היצ"ר, שנהפך יצרו הרע לטוב.

ז מע תה נשוב לענין הראשון ולבאר כל פרטיו, שהנה בשבועות נצטוונו להקריב שני הלחם אשר ענינם כנגד נעשה ונשמע המרמזים על ב' ההנהגות, הנהגה של 'נעשה', של ריחוק מעץ הדעת, סור מרע, יראה, התבטלות, עבדות 'מלכנו', תפילה ומצוות, 'אתכפיא', ויום דינה הוא בר"ה. והנהגה של 'נשמע', שהוא כנגד הנהגה של עץ החיים, הנהגה אשר ראשיתה ביום מתן תורה, עשה טוב, אהבה, 'אבינו', חיבור ואיחוד, 'אתהפכא', ויום דינה בחג השבועות, שהוא על נשמות ישראל שפרחו מעץ החיים, וזהו היום בו מתאחדים כל המ"ט כל הפירוד והריבוי לנ' – יחוד, הנהגת המשפט והשניות מתאחדת להנהגת היחוד בשער הנ', וכיון שב' ימים אלו הינם ב' ימי דין, אחד על כל העולם, ואחד על ישראל בפרט, ע"כ תיקן עזרא שיקראו לפנייהם בפרשת התוכחות.

זזו מהותו של דוד המלך אשר מלבד שיום פטירתו הינו מחוץ למערכת הזמן, שהרי אין לחג השבועות שהוא יום פטירתו תאריך קבוע בחודש – שהוא הזמן במערכת הטבעית של הילוך הלבנה – וזמנו תלוי רק במנין החמישים של למעלה מהטבע של 'מנין בני ישראל', אף לידתו הינה מעל הנהגת הטבע, וכדברי הגמ' (סנהדרין צ"ז: צ"ז). "אמר ליה רב נחמן לרבי יצחק, מי שמיע לך אימת אתי בר נפלי, אמר ליה מאן בר נפלי, אמר ליה משיח, משיח בר נפלי קרית ליה, אמר ליה אין, דכתיב ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת..." וביאר הרמ"ע מפאנו (חקור דין ח"ב פ"ז) שדוד המלך במהותו נולד נפל, שלא היתה לו אלא קצבת חיים של שלוש שעות, ושבעים שנותיו קיבל מקצבת חייו של אדם הראשון. ועומק הענין, דאדם הראשון אחר שחטא נעשה לבן תמותה, שזהו ענין המיתה, הפרדת הזוהמא שנכנסה בעת החטא לגוף (האריז"ל), ובכך רצה אדם הראשון לתקן חטאו אשר אכל מעץ הדעת, בכך שיתן שבעים שנים לדוד אשר מהותו היא 'אתהפכא' ושיעבוד כל המ"ט – מואב אל הטוב, ובעולם הזה – זמן בו שולטת הנהגת המשפט והשניות, והעבודה היא בבחינת 'אתכפיא', דוד המלך בבחינת 'נפל', שאין לו מקום בעולם שכזה, אולם בעלמא דאתי, בזמן של

רש"י 'כאיש אחד בלב אחד', ומדוע שינה הסדר, שגבי מצרים כתב, 'בלב אחד כאיש אחד', וגבי ישראל כתב 'כאיש אחד בלב אחד', ואמר הגר"י הוטר כש"נ, כלל ישראל במהותם הם איש אחד, וכאשר רצונם אל הטוב מתוך זה יש להם לב אחד שהוא הרצון משותף, אך מצרים הם גופים נפרדים, ורק לעיתים משתווים רצונותיהם, ואז יש להם 'לב אחד' שהוא רצון משותף, ומתוך זה נעשה כאיש אחד לצורך שעה, אבל במהותם אינם איש אחד. שהרי שורשם הוא בעץ הדעת והפירוד, ובהנהגת השניות, אולם ישראל שורשם בהנהגת היחוד ובעץ החיים.

וזהו שאומרים בתפילה 'ברוך אלוקינו שבראנו לכבודו, והבדילנו מן התועים, ונתן לנו תורת אמת' דמתחילה זה הסור מרע, ואח"כ 'עשה טוב', שהרי ישראל שורש צמיחתם הוא בעץ החיים, ומטבעם מוכשרים ללמוד תורה וכדברי המהרש"א, וע"כ אין אומתנו אומה אלא בתורתיה. (גם כאן המשך השיעור המתקשר לשיעור בהלכה, דלכך האמונה בביאת מלך המשיח מבית דוד מזרע שלמה הינו מעיקרי האמונה, כיון שרק על שלמה נאמר 'וישב שלמה על כסא ה' שהם נושאי מלכות ה' בעולם, ומחברים את ה'שבט' ואת ה'מחוקק')

וזהו השבועות בו קוראים את מגילת רות לידע שורשה של העבודה המוטלת עלינו, שזהו ענין הגירות, הריחוק מהרע, ההתבטלות, ההגבלה אשר קדמה למעמד הר סיני, ואח"כ קשר של אהבה וחיבור בעסק התורה. וכך הוא הסדר לזכות בדין של שבועות ע"י שכל אחד במקום בו הוא נמצא מכריז 'נעשה ונשמע', עבודה של ריחוק מכל רע, ואחיזה בלתי פוסקת בעץ החיים, שזהו מציאותו של דוד המלך שנוול ללא טבע, רק מאחיזה בעץ החיים, ונפטר ג"כ למעלה מהטבע, ביום שאין לו תאריך במערכת הטבע, וזהו חג השבועות, היום בו ניתנה לישראל התורה בה טמונה השליטה למעלה מהטבע, וע"כ עליו מושתת ועומד כל בית ישראל, בית דוד, משיח ישראל, התיקון השלם. וזהו טבעו של כאו"א שהרי אין מול לישראל, וממילא צריכים אנו לאחוז באותו סדר עבודה, מתחילה יראה, קרבנו מלכנו לעבודתך, 'אתכפיא', ולבסוף אהבה, תורה, 'אתהפכא'.

יעזרנו ה' שנוכה בדין ביום שמחת מתן תורתנו (ובשפ"א – שחידו"ת שמחדש האדם בכל השנה זוכה בהם בחג השבועות) לאחוז אחיזה גמורה ושלימה בעץ החיים, בעזיבה מוחלטת של עץ הדעת, כאשר בכך נזכה לשלב יחד את שתי הלחם, ואת ה'נעשה ונשמע'.

הנהגת היחוד, אז הוא הזמן של 'אתהפכא', וכדברי הרמח"ל שא"א להכיר בשלימות באמיתת הטוב אם לא יתגלה תחילה באופן מוחלט השקר שברע, וע"כ רק לאחר עולם הזה יגיע עולם הבא, בו יתהפך כל הרע לטוב, וזהו הגילוי השלם.

נוב מהר"ל (נצח ישראל, ל"ה) שענין הנפילה בסוכת דוד מורה על מעלתו, שבית שנחרב אין לו תקנה אלא לבנות בית אחר, אולם סוכה שנופלת אפשר להקימה, והדברים הגשמיים אשר בעולם הזה הם בבחינת בית אין להם תקנה בנפילתם, אולם דוד המלך שהוא רוחני והוא בבחינת של סוכת עראי בעולם הזה יש בו כח לתקן את העולם מנפילתו.

זע"ב נולד ונפטר דוד המלך ביום חג השבועות, שכמו שלידתו היא למעלה מהטבע כך פטירתו היא למעלה מהטבע, וכל מהותו היא מידת ה'אתהפכא', להתחיל מהמקום הרחוק ביותר, מ"ט שערי טומאה ולהפוך את כולם אל הטוב, 'שמרה נפשי כי חסיד אני', וכל מהותו היא מעץ החיים, האחיזה בתורה. ובו נמצאו ב' ההבחנות שכתב הגר"א, דמתחילה 'ואני תולעת', ביטול ויראה, 'ואני תפילה', עבודה של עבד, ואח"כ העלה את תפילתו לדרגה של תורה, וכאילו עוסק בנגעים ואהלות, ובסופו 'את מאהבי אהב', שמעידה התורה, דוד המלך שאוהבני אני אוהבת אותו, דרגה של בן, 'בני אתה אני ילדתך'.

(בה מש'ך) לשיעור בהלכה בענין מלכי בית דוד, בו נתבאר שבמלכי בית דוד היתה גם בחינה של מלך המתקן בדקי המדינה ואחראי על החלק המדיני, וזהו ה'שבט' שנתברך בו יהודה 'לא יסור שבט מיהודה', ויש בהם אף בחינה של 'מחוקק' האחראי על החלק התורני, וללמד את בני ישראל תורה ומצוות, וכדברים שנתבארו יבוארו אף דברים אלו, שהרי המלך בבחינת 'שבט' האחראי על בדקי המדינה אין תפקידו אלא בסור מרע, וזהו ענין הנהגת המשפט והאמציות - 'לאום', אולם המחוקק תפקידו הוא ב'עשה טוב', ובללמד את בני ישראל תורה, וזהו ה'דת', ושניהם נתקיימו בדוד, שהתחיל בסור מרע ועלה לדרגה של עשה טוב, ושניהם אחוזים זה בזה, ואין בכלל ישראל 'לאום' ללא 'דת', וכדברי הרס"ג שאין אומתנו אומה אלא בתורתיה).

וי"ש בנותן טעם להביא את דברי הגר"י הוטר ב'פחד יצחק', שמבאר שינוי הלשונות בדברי רש"י, דעה"פ 'ומצרים נוסע אחריהם', ביאר רש"י מהו לשון יחיד 'נוסע', 'בלב אחד כאיש אחד'. והנה גבי מעמד הר סיני כתיב 'ויחן שם ישראל נגד ההר', וביאר

